

Yeni Özgür Politika

Cizre'den sonrası faşizm

11/03/2019

‘ Çok büyük bir insanlık suçu işlendi Cizre’de. İnsanlar diri diri bodrumlarda yakıldı. Kentin insanların üzerine yıkıldığı yetmiyormuş gibi, sağ alınabilecekken insanlar alınmadılar. Kısırıldıkları bodrumlarda yakıldılar. Beyaz bayraklı insanlar tarandı. Ve sivil, çoluk, çocuk, kadın hiçbir ayırım gözetilmedi. Bu artık bir savaşın ötesine geçme, bu bir katliam politikasıdır. Bir ülkede belli ahlaki eşikler aşıldıktan sonra artık her şey yapılabilir. ‘

“Ve hemen, yukarıda adı geçen çukura atıldılar

Ve hemen, sözü edilen çukura atıldılar

Bir çukur daha açıldı.”

Heimrad Bäcker

ZÜLKÜF KURT / FRANKFURT

Aslı Erdoğan. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla yargılanan Türkçe’nin ilk kadın edebiyatçısı. Özgür Gündem gazetesi yayın danışma kurulu üyesi olduğu gerekçesiyle

tutuklanan ve 136 gün cezaevinde kalan Aslı Erdoğan, kitapları 19, metinleri 30 dile çevrilmiş bir yazar. “Mucizevi Mandarin”, “Bir Delinin Güncesi”, “Bir Kez Daha”, “Hayatın Sessizliğinde”, “Taş Bina ve Diğerleri”, “Kırmızı Pelerinli Kent” ve “Kabuk Adam” isimli kitapları olan Aslı Erdoğan’ın Özgür Gündem gazetesi yazılarından derlenen “Artık Sessizlik Bile Senin Değil” adlı derleme, Fransızca’dan Romence’ye toplamda 12 dile çevrildi ve kitap ünlü Fransız aktrist Catherine Deneuve tarafından seslendirildi.

Bugün “Taş Bina ve Diğerleri” adlı kitabı Almanya’da çıkan Aslı Erdoğan’la yargılanma süreci, Türkiye’deki siyasi durum, Cizre, edebiyatı, yazarlığı ve daha birçok konuyu içeren geniş bir söyleşi yaptık. Cizre’den sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını söyleyen Aslı Erdoğan, PKK yöneticiliğinden yargılanmasını, “En son PKK bize tazminat davası açacak, itibarımızı zedelediniz” diyerek, absürtlüğüne vurgu yapıyor. Türkiye’deki yargılamaların ciddi sayılara ulaşan tutuklamalarla ifade edildiğini belirten Aslı Erdoğan, Toplama Kampları nasıl ki Nazi dönemi Almanya’sının sembolü ise, bu dönemin ambleminin de ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla yapılan yargılamalar olduğunu kaydetti.

Özgür Gündem gazetesi yayın danışma kurulu olduğunuz gerekçesiyle gözaltına alınıp tutuklandınız ve 136 gün cezaevinde kaldınız. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile yargılanmanız sizi şaşırttı mı?

Kim şaşırmaz ki? Ben siyaseten aktif bir figür hiç olmadım. Hiçbir zaman herhangi bir parti üyesi olmadım. Bir dernek faaliyetim bile yok. Yalnız başıma yaşadım, yalnız başıma yazdım, yalnız başıma mücadele verdim. Tabi insanlarla dayanışmalar, ortaklıklar oldu ama 3 tane Aslı Erdoğan yazısı okumuş olan biri rahatça bilir ki, bu kadının hiçbir örgütle, hiçbir şekilde bağı olamaz. Örgüt, Türkiye’de yasadışı bir şeymiş gibi kullanılıyor halbuki örgüt, örgütlenmek, birlikte birşeyler yapabilmek demek. Ne yazık ki, öyle bir kişiliğim yok. Yazarlığın yalnız bir süreç olduğuna inanıyorum. Örgütsel yapılarla yazarlık çok uzun süre birlikte gidebilecek işler değil. Ben siyaseti yalnızca yazılarımda yaptım.

Köşe yazarlığına 1998’de başladım. Türkiye koşullarında tek bir yazıma dava, soruşturma dahi açılmadı. Buna küçük bir mucize diyeceğim. Hakikaten siyasi sloganvari laflardan uzak duran bir kalemim var. Hiçbir savcı şu ya da bu ceza maddesine sığdırabileceği bir şey bulamamış. O nedenle hayatımda hiç yargılanmamışken birdenbire ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla, 302 ile yargılanmak, benden çok Türkiye’nin bugünkü durumunu anlatıyor.

Türkiye’de ilk defa bir gazete 302. maddeden, yani devletin birlik ve bütünlüğünü bozmaktan suçlandı. Üstelik danışma kurulunun gazete üzerinde hiçbir yasal sorumluluğu yok.

Ben tutuklandığımda 10’dan fazla dile çevrilmiş, 6 ödüllü bir yazardım. Şimdi iki katına çıktı. Sait Faik ödülü gibi önemli ödüller de var bunların içinde. Açıkça bu kadın edebiyatçı. Bir günden bir güne alınmıyor Sait Faik gibi edebiyat ödülleri. İlk ödülüm 1990. 29.yılımı doldurdum edebiyatta. Sen daha bu kadını tanımamışsın etmemişsin, PKK yöneticiliği gibi birşeyle suçluyorsun, kargalar bile güler buna. O kadar uzun süre izleyip izleyip hakkımda yazdıkları polis raporunda, “Aslı Erdoğan PKK üyesi olduğundan şüphelenilmektedir çünkü barış için akademisyenleri desteklediğine dair bir şüphe oluşmuştur” deniliyor. Barış için

akademisyenleri desteklediğime dair şüpheye mahal yok, açık açık destekledim. Barış için yazarları temsilen bir konuşma yaptım. O kadar boş ki dosya, polis bile şaşırmış. PKK ile uzaktan yakından iltisak de, ilişki de, ne dersen de ama yok.

Ne bulmuşlar, uzun süre aramalardan sonra “haa, Özgür Gündemin danışma kurulunda. Tamam bulduk, o zaman Aslı Erdoğan Özgür Gündemi yönetiyor, o zaman Aslı Erdoğan PKK'yi yönetiyor, hatta kurucularından.” Davayı da buradan açtılar. Danışma kurulunun gazete üzerinde pratikte de, yasal olarak da hiçbir etkisi yok. PKK kurulduğunda ben 10 yaşındaydım. Kürt değilim hadi bu çok önemli değil, PKK ırkçı bir örgüt değil ama Kürtçe bilmiyorum. Yani bunca yıldır bi zahmet edip Kürtçe öğrenirdim değil mi örgüt yöneticisi olsaydım, hem de kurucusu olsaydım? Tercümanla mı yönetecektim örgütü? Traji komik bir davaydı. Hakimin karşısına dizildiğimizde, ”en sonunda PKK bize tazminat davası açacak, itibarımızı zedelediniz diye” dedim.

Necmiye Alpay, ben, Bilge Contepe, üç yaşını başını almış kadın, tayyörlerimizi giymişiz, savunma veriyoruz. Yani komik, biz mi yöneteceğiz örgütü Allah aşkına, bize mi kaldı? Dünyanın şu an var olan en eski gerilla örgütünden söz ediyoruz. Necmiye Alpay'ın da, benim de, Bilge Contepe'nin de yönetmesi! Allah akıl fikir versin, ne diyeceğimi şaşırdım. Ben iki kedimi yönetemedim uzun yıllardır. Yapı gereği emir-komuta zincirinde hiçbir şeyde yer almadım, alamam. Herkes beni ezer geçer. Emir vermekten, iktidardan tiksiniyim. Bilgisayar bile kullanamam çünkü komut vermeyi sevmem. Koskaca bir örgütü yönetme iddiasına, teveccüh mü demeli, ne demeli bilmiyorum. Akıllara durgunluk veren bir tutuklamaydı ve sanırım türünün ilk örneği idi, maalesef onunla kalmadı.

Ağırlaştırılmış müebbet, bu dönemin amblemi. Nazilerin nasıl amblemi toplama kampıysa -ki toplama kampı bir Nazi icadı değildir- ağırlaştırılmış müebbet hapsin de bu dönemin amblemi olduğunu sanıyorum. Benim bilgilerime göre son bir yılda 758 kadar kişi sadece darbe girişiminden dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası aldı. Sayılar sürekli değişiyor. İçlerinde 17 sivil var. Ve buna PKK-KCK davalarından da alınanları eklerseniz en az 1500'ü bulur. 758 kişi sadece 15 Temmuz'dan dolayı ceza alanlar. Gerçek sayıyı bilmiyorum ama binlerce kişi bu cezayı aldı ve onbinlerce kişi tahminimce ağırlaştırılmış müebbet cezasıyla yargılanıyor. Buna geçen hafta Osman Kavala ve Anadolu Kültür ekibi de eklendi. Her önüne gelene artık ağırlaştırılmış müebbet istiyorlar. Dava açıyorlar bu da yetmiyormuş gibi, ortada tek bir delil yokken, abuk sabuk suçlamalarla veriyorlar da. Stalin dönemi gibi. Necmiye Alpay'la biz ilk olduk. Hemen sonra Ahmet Altan tutuklandı.

Sizi tutuklamaları, “Kürtlerle dayanışma göstermeyin” mesajı mıydı? Siz nasıl okudunuz?

Bir rasyonel açıklama arıyorum herkes gibi, bir yerde de bundan vazgeçiyorum. Nazi dönemini epeyce inceledim. Toplama kampları üzerine uzman sayılabilirim. Faşizmin belki de başladığı yer rasyonalitenin kaybı. Neden 6 milyon insanın gaz odalarına yollandığının aslında hiçbir rasyonel açıklaması yok. Ve sanırım Türkiye’de de bu aşamada rasyonel açıklamalar yetersiz kalıyor. Çünkü karşısındaki rasyonel davranmıyor. Kürtlerle dayanışma ilk akla gelen şey,

evet böyle bir siyaset güdüyorlar. “Çökertme Planı” ile Kürtlerin üzerinde yürümeden önce dış halkaları kıracaklar. Ama ilk tutuklanacak isim Aslı Erdoğan mı? Kürtlerle dayanışma konusunda etim ne budum ne? Benden önce alınacak bin kişi vardır belki de. Ya da Fetullahla mücadelede Ahmet Altan ilk isim mi? Hareketin bayraktarı mı? Değil. Osman Kavala anayasal düzeni devirmekle suçlanıyor. Elbette bunlar sembolik isimler ama kilit isimler değiller ve akılcı bir mücadele olsaydı bu, bence son derece hatalı olurdu.

Ben Kürtlere karşı “Çökertme Planı” yapsaydım, Aslı Erdoğan’la başlamazdım. Ve bu bakımdan örneğin cemaatin açtığı KCK davaları çok daha akılcıydı. Ajan soktular her yere, her kuruluşa, sol gazeteler de dahil buna, izlediler, ama gerçek ama sahte deliller hazırladılar, yapılar çıkardılar. Karşısındakini çaresiz bırakacak şekilde bu ağın içine sokmanın yolunu buluyorlardı, özellikle de internet üzerinden. Benim bile bilgisayarımda izlenme programları çıktı. Demek ki, onbinlerce kişiyi izlemişler. Şimdi sanki rastgele, körlemesine alıyorlar. Ya da faşizm tam da bu işte. Bu keyfilik... Aslı Erdoğan haddini bilmiyor. Ahmet Altan’a çok kızdık. Osman Kavala’ya oldum olası ısınamadık! Bu isimlerin bir ortak yönleri varsa Kürt meselesinde, Ermeni meselesinde Beyaz Türklerin belli tabularını sorgulamaları gösterilebilir. “Kürt meselesine dokunanı yakarız” gibi bir tavır elbette var. Özellikle de Beyaz Türklere bu mesaj. Ben kendimi Beyaz Türk olarak saymıyorum ama pek çokların gözünde Beyaz Türküm. “Siz bir çekilin aradan, biz onlarla hallederiz. Siz kimsiniz, vatan hainleri?” Dayanışma nöbetlerine katılanlara bile 7 yıl, 10 yıl hapis cezaları isteniyor. Kendi okurlarımdan dahi duyuyorum, “Aslı hanım edebiyatınızı çok beğeniyoruz ama sizin ne işiniz var Özgür Gündemde?” Hazmedilemeyen, suç gibi görülen bu. Benim Özgür Gündem’de ne yazdığımı kimse okumuyordu bile. Sadece orada yazmış olmam, pek çok çevreden insanı ciddi şekilde rahatsız etti. Ve belki de başıma gelenler bunun cezasıdır.

Cizre, Sur, Nusaybin’i işlediğiniz ve tutuklanmanıza konu edilen 4 yazınız var. “Bu senin baban”, “Faşizmin güncesi”, “Bir delinin tarih okumaları” ve “Ayların en zalimi”...

“Faşizmin güncesi” adlı yazım edebi bir yazıdır. Sadece başlığı provokatif ve siyasidir, onun dışında bir iç monologdur. Dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir zamanda geçebilir. Elbette Sur ve Cizre’yi yanan bir kent, yıkılan bir dış dünya anlatılıyor. (Polis fezlekesinde, “Yazar burada Nusaybin operasyonunu anlatıyor” demiş. Halbuki yazının yayınlandığı tarih Mayıs, Nusaybin operasyonu Haziran!) Yazıda hiçbir şey yok. Bir iç monolog. Faşizmin ya da ağır şiddet uygulayan bir rejimin, bireyin iç dünyasında yol açtığı yıkım üzerine bu yazı, elbette ki ben bu yıkımı Cizre ve Sur’u gözlemleyerek yaşadım. Ama işte “Bu senin baban” birebir Cizre ve Sur üzerine. Zaten iki yazı yazdım birebir bu konulara girdiğim.

Bu yazılarda onları oldukça rahatsız etmiş olmalı. Neyin bilinmesini istemiyorlar?

Evet, sanırım o yazılar kimilerini rahatsız etti. Belki ben daha cezaevine girmeden çeşitli dillere çevrildiği için. Bu iki yazıda daha önce Soma yazılarında denediğim bir tekniği kullandım. Avusturyalı şair Heimrad Bäcker’in tutanak tekniği. Hayatının ilk 18 yılında bir Nazi gençlik kolları üyesi ama Mauthausen’i gördükten sonra değişiyor. Ve ondan sonra hayatının sonuna kadar tek bir şeye adıyor kendini. Toplama kamplarını ve soykırımı, Holokost’u anlatacak bir dil

bulmaya. Ve sanırım öldüğünde en büyük kişisel arşive sahipti Holokost üzerine, Avusturya devletine bağışladı. “Tutanak” adlı kitabını sanırım 5 yıl kadar önce okudum. İlk okuduğumda bana hiçbir şey söylemedi, ikinci okuyuşumda vurdu. Ve diyor ki, çok büyük acılar edebi bir dille anlatılamazlar. Bunun için ayrı bir dil, ayrı bir edebiyat kurmak gerekiyor. Mesela size onun beni vuran bir şiirini söyleyeyim:

“Ve hemen, yukarıda adı geçen çukura atıldılar

Ve hemen, sözü edilen çukura atıldılar

Bir çukur daha açıldı.”

Ben bu tekniği yıllar önce işkence üzerine bir yazısında denedim, beceremedim. Çünkü kendimden çok şey katmıştım. Sonra Soma yazılarını yazarken, kendimi bütünüyle sildim, sadece alıntılardım. Okurdan çok güçlü tepkiler geldi. Ondan sonra Cizre yazısında tekrar denedim. Çok kolay gibi görünüyor ama değil. Sorun binlerce cümle arasından doğru kelimeleri, kurbanın sesini işitebileceğin birkaç kelimeyi bulmak. Otopsi raporlarının, polis fezlekelerinin son derece kuru, hipnotize edici bir dili var, okuyamazsın, sıkılırsın. Ama o dili öyle bir kullanabilirsiniz ki, hipnoz edilmiş okuyucu gerçek insanlardan bahsettiğinizi anlar. Ve yazıdaki tek bir kelime bana ait değildir. Tamamen gazete haberleri, röportajlar, otopsi raporları. Açıkça metinlerden bir kolaj ama bu kolajın arkasında çok ciddi bir edebiyat çabası var. Böyle bir yazı yazmak bir aya yakın zaman alıyor. Hepsini 100 tane cümle seçeceğim ve bir katliamı anlatmak istiyorum. Elbette Cizre ve Sur üzerinde genel bir üstünü kapatma politikası yürütüyorlar. Cizre’yi yazmış olmamı çok büyük bir provokasyon olarak algılıyorlar. Çünkü çok suçlular. Tipik bir maço tavır mı diyeyim, feodal bir tavır mı diyeyim, ayrımcı bir kelime kullanmadan nasıl aktarayım: “Sen suçlusun” dendiğinde, “Evet, özür diliyorum” demeyen bir tavır. Ve bu ülke hep böyleydi. Ermeni meselesini açtığınızda da “Acaba gerçekten oldu mu bir bakalım” diyen çıkmadı. “Vay vatan hainisin, satılmışsın, vay Ermeniler neler yaptı” vs. Bu anlayış hiç değişmedi.

Cizre’nin bir dönüm noktası olduğuna dair çok şey yazıldı, söylendi. Siz nasıl yorumluyorsunuz Cizre’yi?

Türkiye’de bir daha hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağına dair derin bir umutsuzluğa kapıldığım bir dönem. Faşizm sözünü hep dikkatli kullanmışımdır. Ya tırnak içine alarak, ya edebi anlamıyla kullandığıma işaret etmişimdir. Artık başka bir sözcük bulamıyorum. Çok büyük bir insanlık suçu işlendi Cizre’de. İnsanlar diri diri bodrumlarda yakıldı. Roboski de çok önemlidir son yılların tarihçesinde ama Cizre çok ayrı. Kentin insanların üzerine yıkıldığı yetmiyormuş gibi, sağ alınabilecekken insanlar alınmadılar. Kısırıldıkları bodrumlarda yakıldılar. Beyaz bayraklı insanlar tarandı. Ve sivil, çoluk, çocuk, kadın hiçbir ayırım gözetilmedi. Bu artık bir savaşın ötesine geçme, bu bir katliam politikasıdır. Bir ülkede belli ahlaki eşikler aşıldıktan sonra artık her şey yapılabilir. Türkiye’de ard arda ahlaki eşikler aşıyor. Mesela cenazelere saygı duyan bir toplumduk, Aysel Tuğluk’un annesine yapılanları gördünüz. Ölüye saygısızlık, sivilleri diri diri yakma, en ağır şekilde ölüme yollama, cesetleri sokakta bırakma. Bunlar artık belli ahlaki eşiklerin aşıldığını gösteriyor.

Buradan bir dönüş mümkün olur mu?

Çok zor. Öyle bir niyetleri de yok, geriye dönmek ya da kendileriyle hesaplaşmak gibi. Belki 20-30 yıl sonra. İnsanlardaki izleri de barut izi değil ki, yıka geçsin. Cizre halkı, Sur halkı, Kürtler, oradaki askerler de bile bıraktığı, bizler de iz. Sadece kurban ve katil ikilemi olarak değil, bunun tanıklığını yapmış insanlarda bıraktığı iz, tam da “Faşizmin güncesi”nde bunu sorgulamak istiyordum. Aslında onu bir kitap yapmak istiyordum, fırsat olmadı, hapse girdim. Bizler bunları izlemek zorunda kalanlar nasıl bir psikolojik çöküş yaşıyoruz. Neleri yitiriyoruz? Tam da bunu araştırmak istiyordum. Ama fırsat olmadı.

2015’den bugüne yaşananlara baktığımızda Türkiye nereye gidiyor sizce? Umut var diyebiliyor musunuz?

Bu tür sorulara hep umutlu yanıt verme zorunluluğu vardır ama ben açıkçası çok iyimser biri olarak tanınmam. Belki de korkağım. Çünkü umut bir cesaret işidir. Çok fazla hayal kırıklığına uğradım hayatta. Ama bir şekilde insan, umut edebilen bir varlık. Koşullar ne kadar kötü olursa umut etme yeteneğimiz o kadar gelişiyor. Ama benim, senin, onun duygularından bağımsız objektif olarak duruma baktığımızda, olumlu bir işaret göremiyorum. Göstergeler gidişatın kötü olduğuna dair. Toplum tamamen susturulmuş. Tahminimce 2 yıl içinde yaklaşık 150 bin kişi tutuklanmış. Yeni cezaevleri yapıp, kapasiteyi 500 bine çıkarıyorlar. Şu an tutuksuz yargılananları da o zaman alacaklar. Bütün Avrupa ülkelerinde 168 gazeteci tutuklu, bunların 162’si Türkiye’de. Bunlar vahim sayılar. Büyük olasılıkla bu sayı daha fazladır. Şöyle bir kıyaslama yapayım: İkinci dünya savaşı başladığında Alman toplama kamplarında 40 bin kişi vardı.

Türkiye’de bayağı sert bir dönem yaşanıyor. Bu demokrasicilik oyunuyla, parlamentoyla, halen süren seçimlerle gizleniyor. Bu oyun sürdüğü sürece de bir çıkış yolu göremiyorum. Seçimler mi, belediye seçimleri mi çözüm olacak? Kimi ülkeler olimpiyat düzenliyor, biz de seçim düzenliyoruz! Yazarlar, siyasetçiler, insan hakları savunucuları, avukatlar, gazeteciler ya içerde, ya da “dışarıda”. Benim büyük umut bağladığım HDP’nin 3’te 1’i cezaevinde. Nasıl dayanacaklar, ne kadar dayanacaklar, nasıl toparlanacaklar darbelerden sonra? Leyla Güven’in tek başına 124 gün önce başladığı açlık grevine şu an Türkiye’deki bütün cezaevlerinden yüzlerce insan katılmış durumda. İçlerinde eski koğu arkadaşlarım da var. Tek umudum ölümler olmadan bu sessizliğin kırılması, toplumun içine kapatıldığı derin dondurucudan silkinip uyanması.

Yarın: Tanıklık ve kurban olma halleri